

Immateriaalioikeudet

DIMEKE

LEXIA

LEGAL EXCELLENCE

Esityksen sisältö

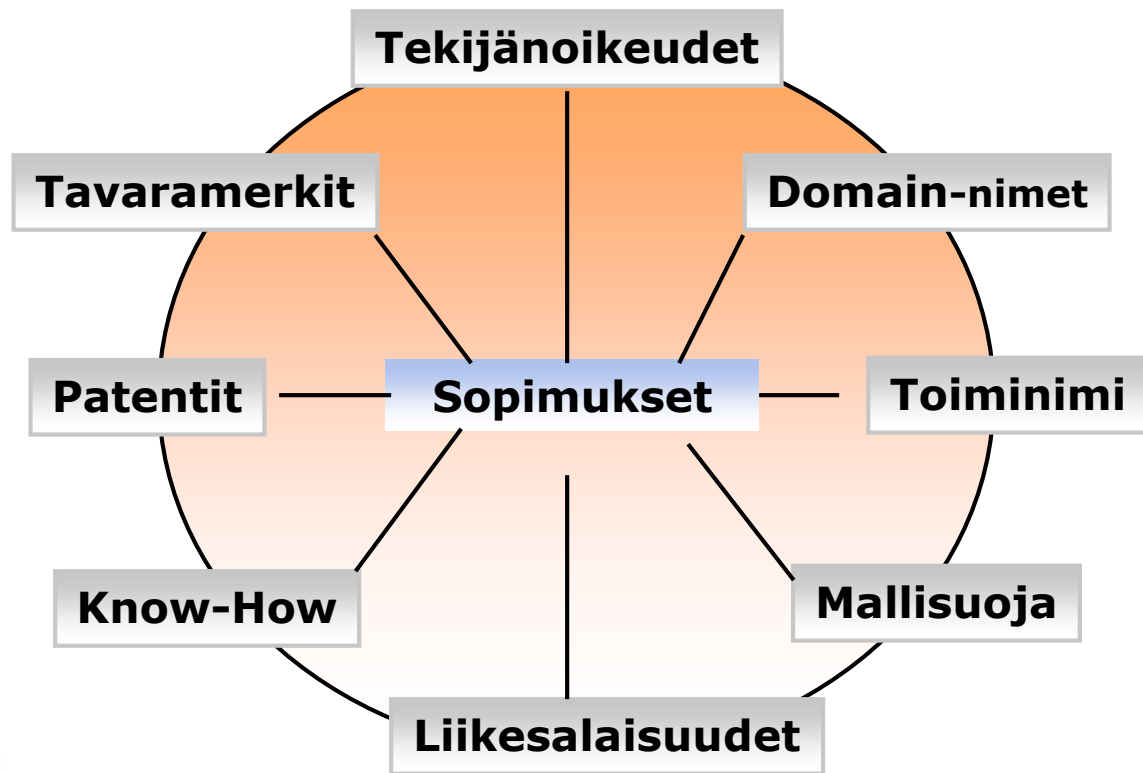
- Mitä immateriaalioikeudet/IPR:t ovat?
- IPR:ien merkitys
- Tekijänoikeus ja lähioikeudet
- Muut immateriaalioikeudet
- Oikeuksien siirtäminen
- IPR-strategia

Mitä IPR:t ovat?

- Immateriaalioikeudet = Intellectual Property Rights
  - Industrial Property Rights=teollisoikeudet
  - Intellectual Property (IP)=aineeton omaisuus...
- Aineettoman (henkisen) omaisuuden suoja eli ns. aineettomia oikeuksia
  - kirja suojataan sen sisällön, ei paperin vuoksi
  - sisältötuotteissa useita eri suojakohteita
- Yksinoikeus suojan kohteen käyttöön (kielto-oikeus)
  - suoja-aika kuitenkin rajoitettu
- Hyödyntäminen erilaisten sopimusten avulla

IPR:ien merkitys

- Korvaamaton osa liiketoimintaa ja riskienhallintaa
  - merkitys vaihtelee tekijästä/yrityksestä toiseen
    - Digimedia-alalla keskeinen merkitys
- Turvaavat tuotekehitystä ja investointeja
  - > heikentävät kilpailijoiden mahdollisuuksia
- Antavat kirjoittajalle, ohjaajalle, tuottajalle, valokuvaajalle tai muulle oikeudenhaltijalle mahdollisuuden korvaukseen
  - sopimusten merkitys olennainen
  - neuvotteluvoima-/taktiikka...

IPR:ien keskeisiä kysymyksiä

- Miten hankitaan / syntyy?
  - itse
  - työntekijät
  - R&D
  - ulkopuolinen
- Miten suojataan ?
  - vai suojataanko ollenkaan?
- Miten hyödynnetään ?
  - omassa käytössä
  - myynti/ lisensiointi
  - puolustaminen

IPR:t sisältötuotteissa/peleissä

THE CONTENT / GAME

DEVELOPER IPR + PUBLISHER IPR + LICENSED IPR

Licensed IPR – Film Rights,
TV Rights, Brand Rights & TMs, Vehicle Makers etc..

Publisher IPR – Trade Marks, Translations, Localization
Existing Code, Existing IPR.

Developer IPR – Game Engine, Tools, Technology,
Trade Marks, Design, Characters, Existing IP.

Tekijänoikeus ja sisällöt

- Tekijänoikeus sisältötuotteiden keskeisin suojamuoto
- Yritysten näkökulmasta on tärkeää hallita selvästi ja kattavasti kaikki oikeudet käytettyihin sisältöihin
- Oikeuksien hallinta on edellytys sisältöjen hinnoittelulle ja jakelun kontrolloinnille
  - clearance of rights
  - content (& contract) management

Tekijänoikeus

- Syntyy samalla hetkellä kuin itse teoskin
- Syntyy sille, joka on luonut teoksen
  - alunperin tekijänä aina luonnollinen henkilö (jonka nimi teoksessa)
    - ei avustaja, tietokone, tilaaja...
  - yritysten oikeudet aina siirrettyjä
    - Tekijä >< oikeudenhaltija!
- Ei vaadi rekisteröintiä
  - © -merkki ei luo oikeutta, mutta osoittaa (yleensä) oikeudenhaltijan
    - Informaatioarvoa suhteessa käyttöluvan kysyjiin ja suhteessa yleisöön
  - Yhdysvalloissa edellytys erityiselle vahingonkorvaukselle
    - ei suomalaisten teosten osalta kv. sopimusten perusteella!!!
- Suoja-aika 70 v. kuolemasta
  - Lähioikeuksissa eri suoja-ajat!

Mikä on teos ?

- Kirjallinen tai taiteellinen teos (Literary or artistic work)
- Itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tulos > teoskynnys
  - edellytyksenä tekijän luova (yksilöllinen) panos
  - jos kukaan muu ei todennäköisesti päätyisi samanlaiseen ilmaisuun muotoon kuin mihin tekijä on päätenyt.
    - ei ylitä, mikäli lopputulos on syntynyt täysin mekaanisen työn tuloksena (esim. valvontakameran kuva)
- Ei laatu-, taiteellisuus- tai investointikriteerejä
- Teos >< teoskappale

Tekijänoikeussuojan kohde

- Esimerkkiluettelo laissa, suojaa saa mm.
  - tekstit, piirrokset, sävellysteokset
  - elokuvat
  - rakennustaide
  - tietokoneohjelmat (lähde- ja objektikoodi, ohjelmarakenne)
  - taidekäsityö, taideteollisuuden tuote
  - kartat, selittävä piirustus
- Suojaa sai
  - jalkapalloselostus (KKO 1988:52)
  - mainoksen luonnos (KKO 1988:82)
  - oppikirjan sanasto (KKO 2005:43)
    - yleensä tietokantasuoja?

Tekijänoikeussuojan kohde

- Suojaa **ei** saa
  - idea, menetelmä, rakenne, aihe, juoni (>< käsikirjoitus)
    - konsepti, formaatti (voi sis. suojattavia kohteita)
      - muut suojamuodot?
  - tieto, teoria, käsite, algoritmi
    - taulukko, tilasto > huom.! Tietokanta/luettelosuoja
  - lait, asetukset, päätökset, lausumat jne.
- Suoja **ei** saanut
  - Internet-sivustot (TN 2010:8)
  - TV-formaatti (TN 2006:3)
    - voivat sisältää suojaa saavia elementtejä
  - graafinen painike verkkosivuilla (TN 2004:10)
  - käyttöohjeen piirroksiset, järjestelmäkarta (TN 2004:1)
    - käyttöohje kokonaisuutena suojattu!

Taloudelliset oikeudet

- Kappaleen valmistaminen
  - kopiointi
  - siirtäminen laitteeseen, jolla voidaan toisintaa
    - eri tekniikat ja kopiointi mille tahansa välineelle
- Yleisön saataville saattaminen
  - levittäminen
  - näyttäminen
  - julkinen esittäminen
  - välittäminen yleisölle + on-demand (radio, tv, Internet) muuttamattomana tai muutettuna...
  - teoksen muuntelu ja edelleenluovutus
  - voidaan luopua kokonaan tai osittain

Moraaliset oikeudet

- Isyysoikeus eli oikeus tulla nimetyksi tekijänä (hyvän tavan mukaisesti)
  - se, että joku muu ei ole nimennyt, ei poista ko. velvollisuutta
- Respektio-oikeus eli kielto muuttaa teosta sopimattomasti tai esittää sitä sopimattomassa yhteydessä (objektiivinen arviointi)
- Moraaliset oikeudet eivät yleensä siirrettävissä
  - voidaan luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitetusti
    - erityistä huomiota kv. Sopimuksissa (Moral consent deed)

Tekijänoikeuden rajoituksia

- Oikeus kappaleiden valmistamiseen yksityistä käyttöä varten
  - muutama kappale omaan henkilökohtaiseen käyttöön
    - ei koske konekielistä tietokoneohjelmaa eikä tietokannan digitaalista kopiointia
    - laillisen lähteen vaatimus
    - teknisten suojausten kierto
- Sitaatti- eli lainausoikeus
  - hyvän tavan mukaisesti tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa
  - lähde mainittava
  - vetoamisfunktio

Tekijänoikeuden rajoituksia

- Teoksen kappaleiden levittäminen
  - tekijän suostumuksella myydyn tai muuten pysyvästi luovutetun kappaleen saa levittää edelleen (raukeaminen)
  - vuokraukseen kuitenkin aina lupa!
- Taideteosten toisintaminen ja kuvaaminen
  - sallittua, jos toisarvoinen merkitys
  - ei ansiotarkoituksessa
- Rakennuksen kuvaaminen
  - saa kuvata ulkoa ja sisältä
  - ei rajoituksia käyttötarkoituksen perusteella
  - ei saa mallintaa (3D)

Tekijänoikeuden rajoituksia

- Sopimuslisenssi > ©-järjestön kautta
  - TV ja radio; kattavuus
  - Valokopiointi, kuvien käyttö
- Pakkolisenssi > korvausoikeus
  - Lähioikeudet
  - Oikeus käyttää suojattua materiaalia, mutta maksettava jälkikäteinen korvaus

Käyttäjän osalta...

- DRM, hallinnointitiedot...

Useita tekijöitä

- Kokoomateos
  - teoksia yhdistämällä luotu uusi teos
  - tekijänoikeus kokoomateoksen tekijällä
  - alkuperäisten teosten tekijöiden oikeudet säilyvät
- Yhteisteos
  - useamman yhdessä luoma teos
  - osuudet eivät erotettavissa
  - tekijänoikeus yhteisesti
  - kielto-oikeus > ei sopimusta > hyödyntämisen estyminen/loukkaus
    - Kaikkien lupa käyttämiseen
- Yhteenliitetty teos
  - Osat erotettavissa

Tekijänoikeus työsuhteessa

- Työsuhteessa ”automaattinen” siirto-olettama ainoastaan tietokoneohjelman, tietokannan ja näihin välittömästi liittyvän aineiston osalta
  - täytettäessä työsuhteesta johtuvia tehtäviä
- Muutoin sopimusperusteisesti
- Jos ei muuta sovittu > tavanomaisen toiminnan kannalta tarpeellinen käyttöoikeus
  - määrittely vaihtelee eri aloilla
  - tekijällä rinnakkainen oikeus > lojaliteetti
  - edelleenluovutus- ja muunteluoikeus?
    - USAssa Work for hire –doktriini > oikeudet kuuluvat lähtökohtaisesti työnantajalle (työtehtävien sisällä)

Tekijänoikeus työsuhteessa

Kaikki Työntekijän työsuhteeseen perustuvan toiminnan tuloksiin (myös keskeneräisten töiden ja/tai toimien osalta) liittyvät omistusoikeudet sekä aineettomat oikeudet, kuten tekijänoikeudet, oikeus keksintöön, patentit, hyödyllisyysmallioikeudet sekä muut rekisteröidyt tai rekisteröimättömät oikeudet niitä koskevine muuntelu- ja edelleenluovutusosoikeuksineen siirtyvät Työntekijältä Työnantajalle kokonaisuudessaan riippumatta siitä, olivatko oikeudet syntyneet toimipaikalla tai muualla, työaikana tai muuna aikana.

Edellä mainittu oikeuksien siirtyminen tapahtuu ilman eri toimenpiteitä, ja ilman erillistä korvausta, lukuun ottamatta työsuhdekeksintölain (29.12.1967/656) mukaisia keksintöjä, joiden osalta maksetaan lain tai mahdollisen keksintöohjesäännön mukainen kohtuullinen korvaus.

Lähioikeudet

- Esittävä taiteilija (näyttelijä, laulaja, muusikko)
  - yleisön saataville saattaminen suoraan siirtämällä tai tv:n tai radion välityksellä
  - tallentaminen + kopiointi, esittäminen, levittäminen ja välittäminen
- Valokuvaaja
- Äänite- ja elokuvatuottaja
- Radio- ja TV-lähetys ("signaalin" suoja)
  - edelleenlähetys, tallennus, toisinnus maksullisissa tiloissa
  - kopiointi, uudelleenlähetys, levittäminen, välittäminen
  - suoja-aika 50 v.
- Luettelo, tietokanta
  - investointien suojaa

Äänitetuottaja

- Äänitteen tuottajalla on yksinomainen oikeus kopioida äänitettä ja levittää kopioita yleisön keskuuteen
- Voimassa 50 vuotta tallentamisvuodesta tai, jos tallenne julkistetaan mainitun ajan kuluessa, 50 vuotta julkistamisvuodesta.
- Lisäksi tuottajalla on oikeus saada korvaus äänitteen käytöstä radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa yleisölle saattamismuodossa

Elokuvatuottaja

- Filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, tuottajalla on yksinomainen oikeus kopioida tallennetta ja levittää kopioita yleisön keskuuteen
  - tuottajalla tarkoitetaan sitä tahoa, joka kantaa taloudellisen vastuun elokuvan toteuttamisesta
- Oikeudet koskevat sanamuotonsa mukaisesti vain liikkuvaa kuvaa sisältävän tallenteen tuottajaa.
  - esimerkiksi multimedian tuottajaan vain siltä osin kuin multimedia pitää sisällään liikkuvaa kuvaa
- Voimassa 50 vuotta tallentamisvuodesta tai julkistamisvuodesta

Tekijänoikeuden luovutus

- Taloudelliset oikeudet ovat vapaasti siirrettävissä
  - siirrettävä, jos haluaa hyödyntää !
- Taloudelliset oikeudet voidaan luovuttaa kokonaan, osittain, tai muutoin ”viipaloida”
- Moraaliset oikeudet eivät ole yleensä luovutettavissa
- Teoskappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus
- Edelleenluovutus- ja muuttamisoikeudesta sovittava erikseen

Madventures™ –konseptin tekijänoikeudellinen hyödyntäminen

Oikeuksien siirtäminen

- ”Kaikki oikeudet” (“all rights”): yksinomainen kokonaisluovutus, moraaliset oikeudet jäävät kuitenkin tekijällä
  - Edelleenluovutus- ja muunteluoikeus?
- ”Kaikki julkaisuoikeudet”: oikeus julkaista teos, ei oikeutta muunteluun tai oikeuden edelleen luovuttamiseen
- ”Yksinoikeudella”: oikeus luovutetaan yksinomaisena, ei oikeutta muunteluun tai oikeuden edelleen luovuttamiseen
- ”Ensijulkaisuoikeus”: oikeus ensimmäiseen julkaisuun, tekijä saa itse käyttää teostaan vapaasti sen jälkeen, kun julkaisu on tapahtunut
- ”Jatkuva käyttöoikeus”: käyttöoikeuden luovutus, ei oikeutta muunteluun tai oikeuden edelleen luovuttamiseen

Teosten käyttö

- Elokvateokseen tai äänitteeseen, kohdistuu sekä lähioikeuksia että tekijänoikeuksia > luvat kaikilta oikeudenhaltijoilta
- Tuottajalla ei automaattista laajaa luovutusosoikeutta, mutta yleensä kerännyt tarvittavat oikeudet
- Lupien hallinnointi olennaista > tuottajan vastuulla
- Puuttuva lupa voi estää teoksen käytön
- Lupien hankkiminen keskitetysti > tekijänoikeusjärjestöt

Kollektiivinen hallinnointi

- Yksittäisen käyttäjän on lähes mahdotonta hankkia lupaa jokaiselta oikeudenomistajalta erikseen – ja oikeudenomistajien lähes mahdotonta valvoa maailmanlaajuista käyttöä
- > kollektiivinen lakisäänteinen järjestely / hallinnointi > tekijänoikeusjärjestöt
- Perinteisesti suurin merkitys valokopioinnissa ja musiikkisektorilla
  - Valokopiointi ei kata digitaalista kopiointia!
  - Luvat suoraan oikeudenomistajilta

Tekijänoikeusjärjestöjä

- Teosto > säveltäjät, sanoittajat, sovittajat
  - musiikin julkinen esittäminen ja tallentaminen
- Gramex > esittäjät, tuottajat
  - musiikki
- Kopiosto > tekijät, kustantajat, esittäjät
  - painotuotteiden valokopiointi, radio- ja tv-ohjelmien nauhoittaminen, tv-kanavien jakelu kaapeli- ja yhteisantenniverkoissa
- Kuvasto > kuvataiteilijat
  - kuvien käyttö esitteissä, postikorteissa tai käyttöön internet-kotisivulla tms.
- Tuotos > elokuva- ja AV-tuottajat
  - elokuvan tai muun av-tallenteen käyttö

Tekijänoikeusjärjestöjen hallinnointi

- Licensioitavat oikeudet siirretään yleensä yksinomaisilla sopimuksilla järjestöille
  - koskee kaikkia tulevia teoksia
  - tekijällä ei rinnakkaista oikeutta myöntää oikeuksia
- Käyttölupien myynti
  - yksittäinen käyttö / massakäyttö
- Käyttötietojen kerääminen
- Korvausten tilittäminen oikeudenhaltijoille ja ulkomaisille sisarseuroille

Tekijänoikeusjärjestöjen luvat

- Yksittäinen käyttö
- Sopimuslisenssi > massakäyttö
  - järjestöllä oikeus edustaa myös järjestön ulkopuolisia tekijöitä ja artisteja (pakkolisenssi)
- Hinnat neuvotellaan musiikin eri käyttöaloja edustavien kattojärjestöjen kanssa sekä suurimpien käyttäjien kanssa suoraan
- Esim. Teostolla kaikki musiikki on käyttäjälle samanhintaista lajista, laadusta tai kotimaisuudesta/ulkomaisuudesta riippumatta

Teosten käyttö tietoverkoissa

- Internet, intranet, extranet etc. tekijänoikeudellisesti julkisia verkkoja
  - Suojauksella/salasanalla ei merkitystä
  - Aineiston laittaminen edellyttää lupaa
  - Oikeuksista voi luopua (kokonaan tai rajoitetusti)
  - Moraaliset oikeudet (tekijän nimi)
- Linkittäminen
  - Ei suoranaista sääntelyä
  - Linkkityypillä merkitystä
    - aloitussivulle > yleensä ok
    - muut sivut > ”grey area”
    - haku omille sivuille, embedded>lupa

Teosten käyttö tietoverkoissa

- Teosten jakelu ilman tekijän lupaa tietoverkkojen välityksellä kiellettyä, myös ilman ansiotarkoitusta > tekijänoikeusrikos
- Aineistoa saa kopioida yksityiseen käyttöön, jos laillisesti saatettu yleisön saataviin ja tekninen suojaus ei estä kopiointia
  - laittoman aineiston lataaminen kiellettyä myös yksityiseen käyttöön.
- Tallenteessa olevaa kopiosuojausta ei saa purkaa kappaleen valmistamista eli kopiointia varten
  - nähtäville ja kuultaville saattaminen

Tekijänoikeuden loukkaus

- Sanktiot TekijäL:ssa ja rikoslaissa
- Ankara vastuu; kohtuullinen hyvitys, vaikka ei tuottamusta
  - ”joka vastoin TekijäL käyttää tai tuo maahan”
  - korvausperusteena normaali käyttökorvaus (lisenssi arvo) / vähittäis-/jälleenmyyntiarvo arvo
- Yksityinen kopiointi laittomasta lähteestä => hyvitysvelvollisuus vain, jos tiesi tai olisi pitänyt tietää laittomaksi
  - vertaisverkot?
- Teoksen käyttäminen > taloudelliset oikeudet
- Moraalisten oikeuksien loukkauksesta ei hyvitystä

Tekijänoikeuden loukkaus

- Jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta lisäksi vahingonkorvausvastuu
  - ”kaikki menetys, kärsimys ja muu haitta”
  - lievä tuottamus, huolellisuus- ja selonottovelvollisuus
  - myös moraalisten oikeuksien loukkaus
- Täysi korvaus
  - saamatta jäänyt voitto, aineettomat vahingot, selvityskulut
- Ei julkista rekisteriä >vaikea varmistaa oikeuksien haltija
  - vastuun jakautuminen huomioitava sopimuksissa!

Menettämisseuraamukset

- Laittomien kappaleiden ja apuvälineiden hävittäminen
- Rikoksen tuottama hyöty
- KKO 1999:115 (Elektroninen postilaatikko)
  - Tietokone valtiolle
- Elokuviin ja pelien kopionti
  - Laitteet, oheislaitteet, masterit ja levyt hävitettäväksi

Valokuvaajan oikeudet

- Yksinomainen oikeus valmistaa valokuvasta kappaleita ja näyttää valokuvaa julkisesti
  - 50 v. ”kuvan valmistamisvuoden päättymisestä”
  - samat moraaliset oikeudet kuin tekijällä
    - voi luopua kokonaan
- Koskee valokuvaa muuttamattomana ja muutettuna.
  - myös muunnelman valmistaminen valokuvasta, esimerkiksi piirtämällä tai kuvaa käsittelemällä, on siis kiellettyä.
  - valokuvasuojaja ei suojaa kuvan aihetta tai ideaa: kuka tahansa saa ottaa kuvan samasta aiheesta
- Jos valokuva ylittää teoskynnyksen (ns. taidevalokuva) > teos

Henkilön kuvan tai nimen käyttö

- Henkilön oikeus omaan kuvaan, nimeen tai hahmoon > yksityisyyden suoja (Right of Publicity)
- Oikeus käyttää nimeä tai kuvaa eri medioissa
  - ei suoraa sääntelyä laissa
  - perustuu yksityisyyden suojaan (Perustuslaki), oikeuskäytäntöön ja itsesääntelyyn
  - ilman lupaa ei voi yleensä käyttää yksityisen henkilön nimeä tai kuvaa kaupallisiin tarkoituksiin
  - Uutiskäyttö yleensä sallittua
    - mitä julkisempi henkilö sitä vapaammin käytettävissä

Tietokanta

- Tietojen kokoelma
  - Teostaso ylittyy -> teos; saa tekijänoikeussuojaa
  - Teostaso ei ylity -> erityissuoja (sui generis)
- Sui Generis-suoja:
  - tietokannat, joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta.
  - investointien suoja
- Valmistajan oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta
  - kopiointi ja yleisön saataville saattaminen

Tavaramerkki

- Yksinoikeus kieltää muita käyttämästä sekoitettavissa olevaa kuviota, sanaa, ääntä, väriä jne. tavaroiden tai palveluiden tunnuksena
  - merkki, joka voidaan esittää graafisesti
- Suoja edellyttää rekisteröimistä tai vakiintumista
  - rekisteröinnin edellytyksenä erottamiskyky
  - sana, joka kuvailee tuotetta tai ns. laji- tai laatusana ei yleensä kelpaa tavaramerkiksi
    - Enterprise, Karkkipussi, Musta multa, Seitsemän uutiset, Lancare, Micro Compact Car, Live Richly (EYTI)
  - sukunimeä pelkästään ei yleensä voi rekisteröidä
    - Pl. nimellä muu merkitys tai tunnettu henkilö itse hakee
      - Fazer, Mika Myllylä (yhdistelmä), Tasangon herkku

Tavaramerkki

- Erottamiskyky vaihtelee
  - vahvat merkit (omintakeiset)
    - ABLOY, APPLE, omintakeiset kuviot
  - heikot merkit (kuvailevat) > vakiinnuttaminen
- Suojaa voi saada myös vakiinnuttamalla
  - tavaramerkki on vakiintunut, kun se on asianomaisissa elinkeino- tai kuluttajapiireissä yleisesti tunnettu haltijan tavaroiden merkinä
    - Adidas (KKO 1987:11/ Kolme / neljä raitaa)
    - Kodin putkimies
    - Aqua

Tavaramerkki

- Merkki ei saa olla sekoitettavissa toiseen tavaramerkkiin
  - merkit ovat sekoitettavissa, kun ne ovat vaarassa sekaantua ja tarkoittavat samoja tai samankaltaisia tavaroita
  - visuaalinen, äänteellinen, merkitysyhteläinen sekoitettavuus
    - Tokmanni >< Stockmann, Space Master >< Speedmaster
    - Hai >< Shark (EYTI)
    - Flex=Flexi Air (EYTI)
    - Renichew=Rennie, Burasan=Burana
  - Sekoitettavuus toiminimeen
    - Fun=Fun Company
- >kielto-oikeus

Tavaramerkki

- Merkki ei saa olla harhaanjohtava
  - esim. alkuperää tai laatua osoittavalta osalta
- Teknisiä ominaisuuksia ei voi suojata
  - Lego-palikka; ei TM-suojaa
- Ei saa loukata toisen tekijänoikeutta, oikeutta valokuvaan, mallioikeutta tai teoksen nimeä
- Rekisteröidään tavara-/palveluluokittain
  - Luokat 1-45; suojaa vain kyseisissä luokissa
    - Well Known Marks (laajalti tunnettu merkki)

Suoja-aika uusimisena varaisesti ”ikuinen”

Suosittava 10 v. välein

Tavaramerkki

- Suoja alueellista
  - yhteisön tavaramerkissä alueena EU
    - yhdellä hakemuksella voimaan koko alueella
  - Madridin pöytäkirjan mukainen ”maailmanlaajuinen” suoja yhdellä hakemuksella
- Suoja voi degeneroitua
  - Merkistä voi tulla yleiskielen sana
    - Turvaura (KKO 2005)
    - Kännykkä, heteka jne.
- Digimaailman haasteet
  - periaatteessa samat säännöt, mutta ongelmana alueellisuuden häviäminen ja tavara- ja palveluluokkien rajojen hämärtyminen

Mallioikeus

- Mallina voidaan suojata
  - ”tuotteen tai sen osan ulkomuoto, joka ilmenee tuotteen tai sen koristelun piirteistä kuten linjoista, ääriviivoista, väreistä, muodosta, pintarakenteesta tai materiaalista”
- => Yksinoikeus mallin käyttöön
  - poikkeukset; yksityinen käyttö, tutkimustoiminta...
  - käytännön sanelema muoto ei saa suojaa
- Laaja suoja-ala
  - suojataan ulkomuotoa, ei tiettyä tavaraa tietyssä tavaraluokassa
    - kokonaisvaikutelma ratkaisee erottamiskyvyn
    - ei taiteellisuusvaatimusta!
    - tekniset ratkaisut suojattava patentilla tai hyödyllisyysmallilla

Mallioikeus

- Mallina voidaan suojata esim.
  - pakkaus, matkapuhelin, digiboxi
  - 2D tai 3D hahmot, taustakuviot jne.
- >voi suojata myös brändejä/tavaramerkkejä
- Mallina ei voi suojata
  - käyttöohjetta, sisutussuunnitelmaa, teknisiä osia, liitososia jne.
- Yhteisömallilla EU:n laajuista suojaa
- Käytössä myös rekisteröimätön (3 v.) mallisuoja
  - kapea suoja-ala (jäljentämistä vastaan)

Mallioikeus

- Mallioikeus myönnetään, jos malli on
  - uusi ja yksilöllinen
    - Asiaan perehtynyt käyttäjä / yksilöllinen luonne
- Pitkä suoja-aika
  - max. 25 vuotta hakemispäivästä
    - uusittava 5 v. välein
    - voidaan pyytää salassapidettäväksi 30 kk:n ajan
- 12 kk:n ns. Grace Period (armonaika)

Patentti

- Yksinoikeus keksinnön ammattimaiseen käyttöön, valmistukseen, tuontiin, myyntiin ja vuokraukseen
- Suojan kohteena uusi ja yllättävä ratkaisu tekniseen ongelmaan
  - edellytyksenä uutuus, keksinnöllisyys (olennainen ero) ja teollinen hyödynnettävyys / tekninen teho
  - ennakkotutkimukset olennainen osa prosessia
    - ”Prior art”
- Työsuhteessa tehtyihin keksintöihin sovelletaan työsuhdekeksintölakia
  - Keksintöohje(sääntö)

Liikesalaisuudet; salassapito

- SopMenL, TSL ja RL sääntelevät liikesalaisuuksien suojaa
- Suojan edellytyksenä todellinen salassapito, salassa pidettävän tiedon intressi ja taloudellinen arvo
  - osittain kapea suojamuoto > salassapitosopimusten käyttö usein välttämätöntä
- Usein patentoinnin (ja tekijänoikeuden) vaihtoehtona / rinnalla
  - tuotekehityksen aikana tärkein suojamuoto

Sopimaton menettely

- Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (SopMenL)
- Kielletään hyvän liiketavan vastainen ja muuten sopimaton menettely liike-elämässä
  - toisen maineen hyväksi käyttö / jäljittely
  - sekaantumisvaara kaupallisesta alkuperästä
  - oikeudeton viittaaminen toisen tuotteeseen
    - mainonta, tuotepakkaukset
      - LEGO/Biltema Coko-palikat
- Sääntelee myös markkinointiarpajaiset, kylkiäisiä, vertailevaa mainontaa

Oikeuksien siirtäminen

- Kokonaan tai osittain
- Kokonaisluovutus
  - itselle ei jää oikeuksia
    - pl. moraaliset oikeudet tekijänoikeudessa
  - ei aina mahdollista esim. jos palvelu perustuu kolmannelta lisensoituun materiaaliin
  - toiminimen osin mahdollista vain liiketoiminnan luovutuksen yhteydessä
- > käyttöoikeus/lisenssi

Oikeuksien siirtäminen

- Osittain > Lisensiointi
  - Eri mahdollisuuksia (rajattomasti)
  - Eksklusiivinen – ei-eksklusiivinen
  - Ajallinen rajoitus: lisenssin kesto
    - määräaikainen, ikuinen (perpetual), irtisanomisenvaarainen
  - Asiallinen rajoitus: mihin käyttöön lisenssi oikeuttaa (lisenssin ala)
- Alueellinen rajoitus: lisenssin maantieteellinen ulottuvuus

Oikeuksien hallinnointi

- Hankittava kaikki tarvittavat oikeudet -> riittävästi, mutta ei liikaa
- Kaikilta oikeudenhaltijoilta
- Aina ennen (taloudellisen) käytön aloittamista
- Luovuttaa voi vain sen, mikä on omaa
- Ostajan ja myyjän tiedettävä, miten hyödykkeitä
  - suojataan
  - voidaan käyttää
- Yrityksen tiedettävä kuinka puolustaa omia oikeuksiaan ja välttyä rikkomasta toisen oikeuksia
  - IPR-strategia voi toimia apuna liiketoiminnan menestyksekkäälle sujumiselle!

IPR-strategia

- Yrityksen menettelytavat aineettomia oikeuksia koskevissa asioissa
- Osa yrityksen liiketoimintastrategiaa
  - tukee liiketoiminnalle asetettuja tavoitteita
- Edellyttää aineettomien oikeuksien merkityksen tiedostamista
- Ammattimainen ote yrityksen hoitoon
  - yrityksen menettely IPR:ien suhteen viestii ulospäin yrityksen kykyä ylipäättään hoitaa asioitaan
- Liiketoiminnan tarpeet luovat lähtökohdan

IPR -strategiaan vaikuttavia seikkoja

- Yrityksen toimiala ja yrityksen ikä
- Yrityksen resurssit
  - suojaaminen, hallinnointi ja valvonta maksaa
- Markkina- ja kilpailutilanne
- IPR:n sovelluskohde, laatu ja laajuus
  - lakkaavat oikeudet / uutuus ?
- IPR:n tuoma lisäarvo
  - hintaetu, kustannussäästö, access to market
- IPR:n hyödyntämismahdollisuudet

IPR-strategian vaihteita

- Havainnointi
  - IPR:n identifiointi ja asianmukainen dokumentointi
  - kilpailija- ja markkinaseuranta
    - Muistettava myös varoa toisten suojattuja oikeuksia!
- Analysointi ja suojaaminen (toimenpiteistä päättäminen)
  - eri tuoteryhmät, markkina-alueet
  - suojauksen tason valinta
  - dokumentointi ja sopimukset
- Hallinnointi ja valvonta
  - reagoinnit loukkauksiin
    - kirjelmöinti
    - oikeudenkäynti

Kiitos!

Markus Myhrberg

Lexia Oy

Kalevankatu 20

00100 Helsinki

tel. + 358 10 4244 200

fax. + 358 10 4244 210

e-mail: etunimi.sukunimi@lexia.fi

www.lexia.fi